

Dr. Nikolics Károly a szakmapolitikus*

Dr. Vincze Zoltán és Hankó Zoltán

Dr. Nikolics Károly professzor életművét többféle megközelítéssel vizsgálhatjuk, amihez sokrétű, eredményes és példamutató tevékenysége ad lehetőséget. Mi most a szakmapolitikusra emlékezünk és közéleti szerepvállalását kíséreljük meg összefoglalni, a gyógyszerészet gondozóját és fejlesztőjét méltatjuk, hivatásunk tekintélyének őrzője előtt tisztelgünk. Szakmapolitikai tevékenységének meghatározó eleme volt a gyógyszerészhallgatók oktatása és a fiatal gyógyszerészekkel való törődés, a továbbképzések szervezése, a gyógyszerész-beteg és a gyógyszerész-orvos kapcsolat fejlesztésére való törekvés, a kollegialitásra és szolidaritásra alapozott gyógyszerészi kapcsolatok építése, a gyógyszerészi múlt ápolása és gondozása, a köz önzetlen szolgálata. Jelen közleményben tevékenységének elsősorban ezeket a jellemzőit villantjuk fel, tudva, hogy emlékező szavaink ehhez a nagyszerű életműhöz méltatlanul szegényesek.

I.

Oktatás, nevelés

Dr. Nikolics Károly nagyon szerette a fiatalokat, és azok szakmai előmenetelét minden lehetséges és rendelkezésre álló eszközzel támogatta. Ez mindannyiunk számára közismert tény, sokan személyesen tapasztaltuk gondoskodását.

Egyetemi oktatóként a budapesti Gyógyszerésztudományi Karon, valamint a volt Orvostovábbképző Intézetben, oktató gyógyszerészként pedig a soproni Than Károly gyógyszerértárbán egyaránt kimagaslót alkotott. Meggyőződése volt, hogy a felsőoktatás nem nélkülözheti a gyakorlati élettel való szoros kapcsolatot. Már 1964-ben részletes támpontot adott az oktató gyógyszerértárbán végzendő tevékenységre: az államvizsgásokkal való foglalkozás anyagát három csoportra: elméleti ismeretekre, gyakorlati foglalkozásra, valamint nevelési kérdésekre osztotta.

Fontosnak tartotta az oktató gyógyszerész feladatát, aki mint mondta, „a materia medica-hoz köti az egyes tárgyakban tanultakat, és az összefüggéseket oktatja” [1]. Az oktató gyógyszerész az Ő szemében az egyetem külső munkatársa volt, akinek az állandó és célzott továbbképzését biztosítani kell, és ehhez az egyetemmel szoros kapcsolatra, az oktatáshoz jól felszerelt gyógyszerértárra van szüksége.

Sem szóban, sem írásban nem mulasztotta el dicsérni a fiatalokat, ha arra érdemesnek bizonyultak, és azt sem, ha figyelmeztetni kellett valakit a hiányosságokra. 1963-ban a Winkler centenáriumról szóló írásos beszámolója-

ban írja, hogy: „örömmel tapasztaltuk a fiatalok aktivitását. Sok új arcot láthattunk az előadásasztalnál, s bátran mondhatjuk, megállták a helyüket” [2].

A fiatalokat bevonta a konferenciák szervezésébe, a Társaság tevékenységébe, a szakmai közéletbe. Már az ötvenes években kifejtette: „Fontos, hogy a fiatalok fokozottabban bekapcsolódjanak ilyen teendők ellátásába, kellő nyelvtudással bíró, széleskörű rendezőgárda kiépítésére ... szükség lesz” [2]. Később, amikor az MGYT elnöke lett, nagy súlyt helyezett arra, hogy a fiatalok közül többen kapjanak valamilyen tisztséget, feladatot a Társaságban, szerezzenek gyakorlatot, hogy a generációváltást a Magyar Gyógyszerészeti Társaság könnyebben vészelje át.

Tíznel többen készítették el az irányításával gyógyszerészdoktori értekezésüket, harmincnél több államvizsga előtt álló gyógyszerészhallgató munkáját irányította. Tanítványai öt első helyezést értek el a Rozsnyay Mátyás emléktversenyeken, sokan kiemelt díjazásban részesültek.

Fiataljait nemcsak oktatta, hanem hivatásszeretetre, emberi tisztességre, segítőkészre, felelősségérzetre, a közügyek iránti érdeklődésre nevelte. Tanítványai közül, akiknek további sorsát követte, és akikkel kivétel nélkül sikerült jó emberi kapcsolatot kiépítenie, ma számosan igen magas pozíciót töltenek be a gyógyszerészet különböző területein, és kivétel nélkül büszkék arra, hogy a Nikolics-iskola tanítványai lehettek.

A fiatalokhoz való hozzáállásában tükröződik a nagy elődökhöz és tanítómesterekhez fűződő kapcsolata: ahogy példaképként tekintettek fel rá tanítványai, hasonló tisztelettel viseltetett a nagy elődök és tanítómesterei iránt. Édesapjától tanulta a hivatás szeretetét és a közösségért végzett munka fontosságát. Than Károlyról, az I. Magyar Gyógyszerkönyv szerkesztőjéről nevezte el a gyógyszerértárat, melyben dolgozott. Szeretettel gondolt Szebellédy Lászlóra, tisztelte Schulek Elemért, Winkler Lajost és mindazokat, akik a tudomány a gyógyszerészeti gyakorlat és a közélet kimagasló személyiségei voltak.

II.

Továbbképzések, konferenciák

Többek között dr. Nikolics Károly érdeme az államosítást követő években a gyógyszerész továbbképzések megindítása. Erről így fogalmaz: „Már 1951-ben, amikor egy kicsit magunkhoz térünk, Sopronban elkezdünk saját erőből szakmai továbbképzést indítani” [1]. Saját maguk tartottak előadásokat különböző aktuális témákból, majd később neves előadókat is meghívtak és szélesedett a hallgatók köre is. A Than Károly gyógyszerértár továbbképző központtá alakult. Soproni Gyógyszerész Napokat, Orvos-Gyógyszerész Napokat, számos hazai és nemzetközi gyógyszerészi kongresszust szerveztek.

*A Nikolics emlékülésen Sopronban 2001. szeptember 21-én elhangzott előadás alapján.

Az 1950-es évek végén létrehozták az asszisztensképző iskolát, amely ma az Egészségügyi Szakdolgozók Központi Továbbképző Intézete elnevezéssel működik és ad helyet gyógyszerész továbbképzések szervezésének is. Társaságunk több szakosztálya, így a Gyógynövény Szakosztály valamint a Gyógyszerésztörténeti Szakosztály Sopronban alakult meg.

Dr. Nikolics Károlynak meghatározó érdemei vannak abban, hogy Sopronban hozták létre az ország első patikamúzeumát. Innen indult a Gyógyszeranalitikai Kollokvium rendezvénysorozata, amely a mai napig az egyik legsikeresebb rendezvénye Társaságunknak, sőt Gyógyszerkutatás az ezredfordulón címmel még a kilencvenes években is kezdődött Sopronban sikeres rendezvény-sorozat az Ő közreműködésével.

Dr. Nikolics Károly motorja volt a gyógyszerészet szakmai és tudományos rendezvényeinek, szervezeti életének. Igazi konferencia várossá, oktatási és továbbképzési központtá fejlesztette Sopront, amely a hazai gyógyszerészet egyetemi városokkal vetekedő centrumává vált. Ennek kapcsán, ha kérdeztük, többször édesapja közéleti tevékenységére, mint örökségre utalt, máskor meg szerényen úgy fogalmazott, hogy „A nehéz, küzdelmes évtizedekben, amikor részben harci, részben diplomáciai feladat volt egy-egy újabb eredmény elérése, ezt szakmai összefogás révén sikerült elérni” [3].

III.

A Magyar Gyógyszerészeti Társaság

A diploma megszerzését követően belépett Társaságunk jogelődjébe, a Magyar Gyógyszerésztudományi Társaságba, amelynek 1949-ben már vezetőségi tagja volt, s amelyben ezután rendre komoly tisztségeket töltött be. Többek között elnöke volt a Külügyi Bizottságnak, később alelnöke, majd 1982-től 1991-ig elnöke a Magyar Gyógyszerészeti Társaságnak.

Kiemelkedő szerepe volt abban, hogy a Társaság 1966-ban ismét tagja lett a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetségnek, valamint abban is, hogy e nemzetközi szervezet 1984-ben Budapesten rendezte kongresszusát. A kongresszuson elfogadott Deklaráció arról, hogy a gyógyszer útját a kutatástól a betegig a gyógyszerésznek felügyelnie kell, hűen tükrözi szemléletét, mely szerint a gyógyszerészetet az alap- és alkalmazott tudományok, valamint a gyakorlat egységének, a gyakorló gyógyszerészt pedig a közegészségügy részének tekintette.

Elnöksége idején igyekezett a Társaságnak és hivatásunknak a lehető legnagyobb publicitást biztosítani. Látogatások sorozatát kezdeményezte és hajtotta végre az akkori állami és szakmai vezetőknél, az orvosi és más szakmai szervezeteknél. Együttműködési megállapodást írt alá a Magyar Általános Orvosok Tudományos Egyesületével, az Országos Egészségnevelési Intézettel, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulattal. Kezdeményezője volt a Magyar Tudományos Akadémiával kialakítandó szorosabb kapcsolatnak.

Elnöki tevékenységét meghatározta, hogy élete leg-

hosszabb periódusában vidéken, gyakorló gyógyszerészként tevékenykedett: a napi gondokat belülről ismerte.

Tudta, hogy fontosak a személyes kapcsolatok, ugyanis ezek hiányában – mint mondta – a gyógyszerész „könnyen beszűkül a négy fal és a centigrammok között” [1, 4]. A személyes kapcsolatokat hasznosnak tartotta az egyén szempontjából, mert ismeretei gyarapodnak, látóköre szélesedik. Hasznosnak ítélte a környezet számára, mert a gyógyszerész az ismereteit tovább adhatja orvosnak, betegnek egyaránt, és hasznosnak a hivatás egésze szempontjából, mert ez a szakterület ismertté, megbecsültté válását segítheti elő. A személyes kapcsolat a vezető számára sem haszontalan, mert, mint írja: „így többoldalúan, objektívebben látják a helyzetet” [5].

Tudta, hogy „házhöz kell vinni az irodalmat”, ezért különös gonddal irányította a szaklap és a szakajtó tevékenységét. És tudta, hogy fontos az „együttes munka”, ami nemcsak vezetők közötti munkamegosztás volt a számára, hanem a vezetők és vezetettek tevékenységének az összehangolása is. Erről egy alkalommal így ír: „Az irányítók és a periférián dolgozók tevékenységének azonos célt kell szolgálnia – a társadalmi megbecsülés érdekében. Ha egy kolléga etikátlanul dolgozik, bekövetkezhet az általánosítás, s ennek következtében rossz színben tüntetik fel az ágazatot. Ugyanakkor fontos, hogy az irányítók kifelé képviseljék az egyének érdekeit.” [6].

A gyógyszerészet elvesztett társadalmi presztízsének helyreállítását, amiért rengeteget harcolt, csak úgy látta megvalósíthatónak, ha a szakma kifelé minden lényeges kérdésben egységes álláspontot alakít ki. Döntő fontosságúnak tartotta, hogy a társadalom széles rétegei ismerjék meg közelebről hivatásunkat. Ehhez a média igénybevételét szorgalmazta, amelyben „a gyógyszerészet objektív képét, közérdekű tevékenységét kell bemutatni” [6].

Fellépett a kiskereskedelmi jelleg ellen és kívánatosnak tartotta az etikus magatartást a beteggel, az orvossal és a gyógyszerész kollégákkal szemben. Elnöksége alatt az MGYT komoly érdekvédelmi feladatokat is magára vállalt, sőt amikor lehetőség nyílt rá, kezdeményezte a Magyar Gyógyszerészi Kamara létrehozását, amely a kamarák közül az elsők között, 1989 nyarán megalakult. Álláspontja szerint „A hatékony érdekképviselő alapja az egymás közötti kapcsolat, az alkalmazkodás és az egységes fellépés” [7]. Ennek jegyében kezdeményezte – német mintára – egy gyógyszerészeti csúcsszerv létrehozását is.

Elnöksége idején teljesedtek ki Társaságunk nemzetközi kapcsolatai. Számos ország gyógyszerészi szervezeteivel született kétoldalú együttműködési megállapodásunk. E kapcsolatok olyannyira eleveken és folyamatosak voltak, hogy a Nemzetközi Gyógyszerész Szövetség 1994-ben – elsőként a világon – Nikolics Károly professzort tüntette ki FIP életmű díjjal. Az elismerés többek között a nemzetközi gyógyszerészetben elfoglalt előkelő helyének, valamint elnöki tevékenysége elismerésének is szólt.

Kapcsolataiból, külföldi útjaiból az egész szakma profitált, mert mindig azt vizsgálta, hogy mi az, ami a hazai gyógyszerészetben hasznosítható, és mi az, amittől célszerű megóvni hivatásunkat.

IV.

Kapcsolatok betegekkel, orvosokkal, kollégákkal

A kiemelkedő, pontos szakmai munkán túl a gyógyszerészek egyik legfontosabb feladatának tartotta a jó kapcsolat kialakítását beteggel, orvossal, gyógyszerész kollégával egyaránt.

A Gyógyszerész Szakcsoport Győr-Sopron Megyei Szervezetének 1958-as soproni üléséről – dr. Horváth Dénessel közösen – írt beszámolójában erről a következőket írja: „Ezúttal három szempontot vetünk fel: először a gyógyszerész és a beteg közötti viszonyról kell szólnunk, másodsor lássuk az orvosokkal való kapcsolatot, végül vizsgáljuk meg, hogy a táranál dolgozó gyógyszerészek egymáshoz való viszonya ... miként szolgálja egyrészt a beteg, másrészt a gyógyszerészeti dolgozók érdekeit” [8].

A gyógyszerész és a beteg jó kapcsolatát a közegészségügy szempontjából tartotta fontosnak: a bizalmi légkör kialakítását, a segítségnyújtást, a gyógyszerészeti gondoskodást tekintette elsődlegesnek. Az orvossal ápolt szakmai kapcsolat eredményeként pedig – nézete szerint – a gyógyszerész kellő technológiai, kémiai és gyógyszerhatástani ismeretei révén válhat az orvos megbecsült segítőtársává. A gyógyszerészek között a kollegialitást, egymás segítségét, az etikus kapcsolatot mindenek elé helyezte.

Elveit nemcsak hirdette, hanem első volt a megvalósításukban is. Betegei, orvoskollégái és munkatársai bármikor bizalommal fordulhattak hozzá. Mindenkinek viszonzás nélkül segített.

V.

Szakma és politika

Életútját meghatározta az államosítás, és az azt követő négy évtized társadalmi-politikai berendezkedése. Ezekben az embert és tisztességet próbáló időkben finom eleganciával vonta ki magát és hivatását a hozzá nem értés és a politikai hatalom alól.

Ezt az időszakot ismerve érthetően óvatosan, de határozottan fogalmaz. Kategorikus kijelentéseket nem tesz, ezzel nem akar eleve lehetetlenné tenni megvalósításra érdemes gondolatokat. De mindenki számára egyértelműsíti, hogy hová tartozik. Idézem: „Szerencsére kialakult – érdekes módon – nagyrészt gyógyszerész családok sorából egy csoport, amely kereste a kibontakozást. Nem álltak be a politikailag exponált személyek közé, hanem keresték a szakmai fejlődés lehetőségeit az új körülmények között. A nehéz idők hozták egymáshoz közelebb a kollégákat. Az összefogás eredménye volt, hogy már 1951-ben létrejött a szakfelügyelet, majd a vállalati főgyógyszerészi, később megyei főgyógyszerészi pozíció” [6].

Elveit később sem adta fel, s a politika helyett a betegeket, a hivatását és a tudományt szolgálta. Erről csak annyit mondott: „Akik nem kívánták a politikai munkában részt venni, valamelyik tudományos vagy társadalmi szervezetben tevékenykedtek” [6]. Ha elmaradt kinevezésekről kérdeztük, nemes egyszerűséggel úgy fogalmazott:

„Nem rendelkeztem olyan előnyökkel, amelyekkel akkor magasabb pozícióba kerülhettem volna” [1].

Antall József miniszterelnök 1991-ben, amikor a Magyar Köziársasági Érdemrend tisztikeresztiének első kitüntetettjeként köszöntötte és meleg hangon méltatta „a szakma kiváló képviselőjét”, „a becsületes, tiszta magyar embert”, úgy fogalmazott: „Nikolics Károly is azok közé tartozik, aki tudta, hogy mit kell tenni, és tette, amit lehetett” [9].

Az elmondottak csak töredékét képezik annak a nagy ívű tevékenység-sornak, amely dr. Nikolics Károly nevéhez fűződik. Célunk nem lehetett az, hogy ennek a rendkívül gazdag életútnak a szakmapolitikai vonatkozásait maradéktalanul összefoglaljuk, még kevésbé az, hogy értékeljük. Erre ma még képtelenek vagyunk, de érezzük, és egyre több jelét is látjuk, hogy Nikolics professzor tevékenysége sok tekintetben korszakalkotó, máskor pedig messze korát megelőző volt.

Nikolics Károly professzor mondta Winkler professzorral utalva: „a gyógyszerészet soraiból mindig adódtak olyan személyiségek, akik vállalták az áldozatos munkát a köz javára” [10]. Ilyen volt Ő is. Hálás köszönetünk érte.

IRODALOM

1. Dr. Kovács L., Hankó Z.: Paraszolvenciánk a beteg halála. Interjú dr. Nikolics Károlyval. *Gyógyszerészet* 35, 611-619 (1991) – 2. Dr. Nikolics K.: A Winkler-centenárium után. *Gyógyszerészet* 7, 285-286 (1993) – 3. Dr. Nikolics K.: Visszaemlékezés a hatvanas-hetvenes évekre. *Gyógyszerészet* 39, 171-175 (1995) – 4. Dr. Kovács L., Hankó Z.: A gyógyszerbiztonság csak a gyógyszerész szakértelmével biztosítható. Interjú dr. Nikolics Károlyval. *Gyógyszerészet* 42, 387-389 (1998) – 5. Dr. Nikolics K.: Gondolatok a jubiláris Rozsnyay Mátyás Emlékversenyen. *Gyógyszerészet* 39, 460 (1995) – 6. Dr. Nikolics K.: Gondolatok a múltból, tanulságok a jövő számára. *Gyógyszerészet* 40, 3-7 (1996) – 7. Dr. Nikolics K.: Gondolatok gondjainkról. *Gyógyszerészet* 41, 719-720 (1997) – 8. Dr. Nikolics K. és dr. Horváth D.: A gyógyszerésztársak időszéri kérdései. *Gyógyszerészet* 2, 158-160 (1958) – 9. Antall J.: *Gyógyszerészet és politika*. *Gyógyszerészet* 35, 653-656, (1991). – 10. Dr. Nikolics K.: Winkler és a magyar gyógyszerészet. *Gyógyszerészet* 32, 619-620 (1998) – 11. Dr. Horváth D. és dr. Nikolics K.: Beszámoló a Győr-Sopron megyei vezetőségi ülésről. *Gyógyszerészet* 2, 86 (1958) – 12. Dr. Nikolics K.: Oktató gyógyszerésztársak – oktató gyógyszerészek. *Gyógyszerészet* 8, 48-50 (1964) – 13. Dr. Nikolics K.: Kísérleti munkák, előadások kidolgozása gyógyszerésztársakban. *Gyógyszerészet* 13, 224-226 (1969) – 14. Dr. Vincze Z. és dr. Nikolics K.: A magyar gyógyszerészet egységéért. 32, 397-400 (1988) – 15. Dr. Nikolics K. és dr. Vincze Z.: A Magyar Gyógyszerésztársaság szerepe és jelentősége a gyógyszerészet fejlesztésében. *Gyógyszerészet* 32, 453-456 (1988) – 16. Dr. Vincze Z. és dr. Nikolics K.: A Magyar Gyógyszerésztársaság tevékenysége. *Gyógyszerészet* 32, 627-629 (1988) – 17. Dr. Vincze Z. és dr. Nikolics K.: A gyógyszerészet érdekében. *Gyógyszerészet* 33, 125-126 (1989) – 18. Dr. Nikolics K., dr. Stenszky E. és dr. Vincze Z.: Gondolatok a gyógyszerészet helyzetéről. *Gyógyszerészet* 33, 248-250 (1989) – 19. Dr. Nikolics K. és dr. Vincze Z.: A Magyar Gyógyszerésztársaság elnökségének álláspontja a gyógyszerészi magán-tevékenység gyakorlásáról. *Gyógyszerészet* 33, 428-429 (1989) – 20. Dr. Vincze Z. és dr. Nikolics K.: A Magyar Gyógyszerésztársaság tevékenysége. (Gondolatok hivatásunk egységéről). *Gyógyszerészet* 33, 511-513 (1989) – 21. Dr. Nikolics K.: Gondolatok a továbbképzésről. *Gyógyszerészet* 39, 339-341 (1995) – 22. Dr. Nikolics K.: Gondolatok előadók neveléséről. *Gyógyszerészet* 39, 819 (1995) – 23. Dr. Nikolics K.: Gondolatok egyénekéről, közösségekről, szakajtóról. *Gyógyszerészet* 41, 269-270 (1997) – 24. Dr. Nikolics K.: Gondolatok a gyógyszerészi szemléletről. *Gyógyszerészet* 42, 195-196 (1998) – 25. Dr. Nikolics K.: Visszaemlékezés az 1948. évi Centenáris Gyógyszerész Hétre. *Gyógyszerészet* 42, 263-264 (1998) – 26. Dr. Nikolics K.: Gondolatok az új évezred küszöbén. *Gyógyszerészet* 43, 4-5 (1999) – 27. Dr. Nikolics K.: Gondolatok a magyar gyógyszerészet nemzetközi kapcsolatairól. *Gyógyszerészet* 43, 699 (1999)

Z. Vincze, Z. Hankó: *Dr. Károly Nikolics the politician of the pharmaceutical profession*